

**Informatieavond Moskee Arrahman
H.F. Wittecentrum, De Bilt
maandag 17 november 2008**

Aanwezig: de heer W. van Santen onafhankelijk voorzitter

Namens de Arrahman-gemeenschap:

de heer A. Bachir	lid moskeebestuur
de heer M. Bejaoui	lid moskeebestuur
de heer A. Benaissa	secretaris moskeebestuur
de heer N. el Bouayadi	architect
mevrouw S. Jabri	vereniging Al-Andalus
de heer M.W. Jabri	imam

Namens de gemeente De Bilt:

de heer A.J. Ditewig	wethouder
de heer J. Vreeswijk	projectleider

en ongeveer 150 belangstellende aan- en omwonenden

Notulen: mevrouw M.C. van de Merwe Rosenbaum Select
notulisten & verslaggevers

Opening

De heer Van Santen, onafhankelijk voorzitter, verwelkomt de vele aanwezigen die op uitnodiging van het moskeebestuur naar het H.F. Wittecentrum zijn gekomen. De informatieavond werd op uitdrukkelijk verzoek van de moslimgemeenschap georganiseerd en de gemeente heeft daaraan tegemoet willen komen door deze te faciliteren.

Inleiding door de heer A.J. Ditewig, wethouder

De heer Ditewig heeft onder andere bouwzaken in zijn portefeuille; daarom is ook hij vanavond aanwezig op uitnodiging van het moskeebestuur. Het moskeebestuur, zo vertelt de wethouder, is al sinds 2004 met de gemeente in gesprek over hun huidige onderkomen aan de Troelstraweg. De moslimgemeenschap is daar eigenlijk al jaren geleden uit gegroeid en de zeer gewenste uitbreiding werd door het vorige college afgewezen omdat de locatie daarvoor niet veilig genoeg is. Sindsdien hebben zowel gemeente als moskeebestuur uitgekeken naar een andere locatie. In 2007 bleek dat de Noorderkroon geschikt zou zijn om een nieuw gebouw neer te zetten, want het beoogde perceel is goed bereikbaar, ruim genoeg én geschikt om plaats te bieden aan een in de omgeving passend gebouw.

De gemeente De Bilt heeft de ruimtelijke randvoorwaarden bepaald waaraan een nieuw te bouwen moskee zal moeten voldoen; zo is er vastgelegd hoe groot het grondoppervlak maximaal mag zijn, hoe hoog het nieuwe gebouw maximaal mag zijn en hoeveel parkeerplaatsen er moeten komen. Bovendien heeft de gemeente als voorwaarde gesteld dat de gemeenschap het oude gebouw aan de Troelstraweg moet verlaten, zodra de nieuwbouw geschikt is voor gebruik. Het is niet de bedoeling dat men twee locaties in gebruik heeft.

Het moskeebestuur heeft overigens nog geen aanvraag voor een bouwvergunning ingediend, want de plannen staan nog volledig in de kinderschoenen. Het moskeebestuur heeft deze avond georganiseerd om eens te horen wat de omwonenden van de plannen vinden en om suggesties en aanbevelingen te horen die misschien goed gebruikt kunnen worden voor de verdere ontwikkeling van de plannen. Als het moskeebestuur een bouwaanvraag indient, zullen de gebruikelijke procedures gaan lopen, inclusief termijnen van bezwaar. Het is uiteindelijk de gemeenteraad die beslist.

Moskee Arrahman nu en later – presentatie door mevrouw S. Jabri

Er zijn niet veel mensen die weten dat er in De Bilt een moskee is. Deze is gevestigd aan de Troelstraweg in een gebouw dat voorheen bij Jehovah's Getuigen in gebruik was. Dit gebouw ligt enigszins verscholen achter andere bebouwing (omliggende flats). Sinds 1982 is het de moskee van de moslimgemeenschap in De Bilt, aanvankelijk uitsluitend tijdens de ramadanperiode in gebruik. In 1986 heeft de gemeenschap de grond met gebouwtjes gekocht en er sinds die tijd heel veel aan opgeknapt.

Het gebouw bevat een gebedsruimte voor mannen (ca. 110 personen) en in een apart bijgebouwtje een gebedsruimte voor vrouwen (ca. 45 personen). De geloofsgemeenschap leeft noodgedwongen met deze ongelukkige oplossing; het is simpelweg niet mogelijk om het centrum anders in te richten. Naast de beide aparte gebedsruimten zijn er ook nog enkele leslokalen; de vrouwengebedsruimte wordt uit nood ook als leslokaal gebruikt als er geen dienst is.

Gezien de groei van de geloofsgemeenschap in de afgelopen jaren is er dringend behoefte aan uitbreiding, maar – zoals de wethouder eerder al aangaf – is dat op de huidige locatie niet mogelijk. Grondige renovatie behoorde eveneens niet tot de mogelijkheden. Naast de gebedsdiensten op vrijdagen vinden er in de moskee ook andere activiteiten plaats: zo zijn er op zaterdag en zondag lessen Arabisch en Koran, zowel voor kinderen als volwassenen. De moskee heeft een heel actieve jongerenvereniging, Al-Andalus, die zeer betrokken is en eveneens groeit. Al-Andalus organiseert regelmatig congressen en debatten en moet daarvoor dan uitwijken naar een andere locatie, bijvoorbeeld het H.F. Wittecentrum of de Raad van Kerken. Men zou daarom graag een nieuwe moskee willen bouwen, niet alleen als religieus centrum maar ook als plek van ontmoeting, informatie-uitwisseling en culturele activiteiten. Het moet wat het moskeebestuur betreft een echt multifunctioneel centrum worden, het visitekaartje van de moslimgemeenschap waarin alle burgers van De Bilt hartelijk welkom zijn.

Haalbaarheidsonderzoek nieuwbouw moskee – presentatie door de heer N. el Bouayadi

De heer El Bouayadi wijst er nadrukkelijk op dat de plannen voor een nieuwe moskee nog in een eerste, oriënterende fase zijn. Gedetailleerde ontwerptekeningen kan hij dan ook nog niet presenteren. Een bouwaanvraag heeft het moskeebestuur nog niet ingediend. Vandaag laat hij aan de aanwezigen zien in welke richting er wordt gedacht. Men is benieuwd naar de reacties.

Er worden de laatste 10 à 15 jaar wel vaker moskeeën gebouwd in Nederland ter vervanging van soms al jaren in gebruik zijnde noodoplossingen. Hier valt te denken aan oude schoolgebouwen, oude kerken, winkels, opslagruimten en soms zelfs woonhuizen. De architect wil de nieuwe Arrahman moskee het uiterlijk geven van een Nederlandse moskee. Het wordt niet, zoals hij dat noemt, een *Ali-Baba-gebouw*, maar een gebouw dat wat sfeer betreft goed in de omgeving past en tóch herkenbaar is als centrum van een moslimgemeenschap. Het gebouw dat hij in gedachten heeft, past precies op de locatie Noorderkroon en sluit bovendien goed aan op het reeds bestaande stedenbouwkundige plan. De plek is groot genoeg om voldoende parkeerplaatsen achter het nieuwe gebouw in te richten.

In overleg tussen moskeebestuur en gemeente is er een programma van eisen opgesteld en op basis daarvan is de architect aan het werk gegaan. Het staat wat hem betreft al vast dat er twee mooie, gelijkwaardige ingangen komen. Het gebouw zal twee bouwlagen hoog worden en wordt voorzien van de voor moskeeën karakteristieke koepel en minaret. Het wordt een symmetrisch geheel, iets lager dan de omringende bebouwing. In de vergadering laat de heer El Bouayadi een paar schetsontwerpjes zien, een paar eerste impressies.

De nieuwe moskee wordt een gebouw dat in de traditie van bouwen in Nederland past: een moderne, strakke vormgeving, veel glas, veel licht en gebruik van bijzondere materialen. Het zal echter steeds als moskee herkenbaar blijven.

Vragen, opmerkingen en discussie

(Bewoonster Tweelingen). Is er over het ontwerp overleg geweest met de Welstandscommissie? Dit is niet het geval, zo antwoordt de architect; pas als er een definitief ontwerp is, wordt dat aan de Welstandscommissie voorgelegd. De toetsing door die commissie maakt deel uit van de wettelijke procedures.

(Bewoonster Tweelingen). Welke activiteiten worden er in de moskee georganiseerd? Komen er ook feestjes? Geeft dat niet erg veel overlast voor de omgeving? De jongerenvereniging gaat ook excursies organiseren, betekent dit dat de buurt zal worden overspoeld met bezoekers? Mevrouw Jabri legt uit dat de jongerenvereniging inderdaad excursies organiseert, echter niet *naar* De Bilt, maar *vanuit* De Bilt. Van de activiteiten die in de moskee zullen plaatsvinden noemt zij de wekelijkse gebedsdiensten (vrijdagen) en cursussen op zaterdag en zondag. Natuurlijk is de moskee ook open op Islamitische feestdagen. Voor *feesten en partijen* is de moskee niet bedoeld en die zullen daar dan ook niet worden gehouden.

(Bewoner Noorderkroon). Als de nieuwe moskee inderdaad op de aangegeven plek wordt gebouwd, beneemt deze de tuinen van de woningen aan de Noorderkroon de zon in de namiddag. Dan kun je bij mooi weer na je werk dus niet meer in de tuin in de zon zitten. Volgens de architect heeft de nieuwe moskee geen invloed op de bezonning van de aangrenzende tuinen. Hierover wordt even van gedachten gewisseld; volgens de heer El Bouayadi is de hoek tussen gebouw en tuinen groot genoeg. De omwonenden delen die mening niet. De architect neemt nota van de opmerkingen en zal er bij het maken van zijn definitieve ontwerp in het bijzonder aandacht aan besteden.

(Bewoonster Noorderkroon). Hoe moeten mensen bij hun volkstuin komen als de nieuwe moskee er eenmaal is? De heer Vreeswijk geeft aan dat er een doorgang langs het gebouw komt en de heer El Bouayadi bevestigt dat.

Een van de aanwezigen vraagt zich af waarom er vanavond maar nauwelijks vrouwen uit de moslimgemeenschap aanwezig zijn. Daarop legt mevrouw Jabri uit dat velen andere verplichtingen hadden en verhinderd waren. Dat doet echter niets af aan het feit dat vrouwen in de geloofsgemeenschap een belangrijke rol spelen. In januari a.s. bijvoorbeeld wordt er in de moskee een congres georganiseerd met als thema "Vrouwen." Iedereen die daarvoor belangstelling heeft, is welkom.

Zal de nieuwe moskee er de oorzaak van zijn dat er veel meer auto's in de buurt gaan rondcirkelen? Is er wel genoeg parkeerplaats? Een van de leden van het moskeebestuur antwoordt dat meer dan de helft van de bezoekers van het vrijdaggebed te voet naar de moskee komt; de meeste leden van de gemeenschap wonen immers in de directe omgeving van de Noorderkroon. Voor diegenen die toch met de auto komen, is er genoeg ruimte op het parkeerterrein dat achter de moskee komt te liggen, dus direct aan het spoor. De heer Vreeswijk wijst er aanvullend op dat de gemeente onderzoek heeft laten doen naar de te verwachten verkeersstroom rond de moskee. Uit dat onderzoek is gebleken dat het met toename van verkeer waarschijnlijk erg zal meevallen.

(Bewoonster Tweelingen, godsdienstwetenschapper, heeft ook een schriftelijke reactie aan de gemeente gestuurd). Het plein waarop de nieuwe moskee zal worden gebouwd is als het ware een grote *klankschaal*. Er loopt een spoor vlak langs, evenals een doorgaande fietsroute. Bovendien ligt er een beruchte hangplek vlakbij. Die plaats is nu niet bepaald een oase van stilte en rust. Dit moet het moskeebestuur niet willen!

De heer Jabri wijst erop dat het moskeebestuur de plek in overleg met de gemeente heeft gekozen. Als religieus centrum wil de moskee niet alleen zelf in rust zijn activiteiten ontplooiën, men wil ook rust bieden aan zowel de geloofsgemeenschap als de buurt. Volgens de imam kan een moskee fungeren als *veilige brug* tussen allochtonen en autochtonen waarbij ieders normen en waarden worden gerespecteerd. Onrust in de buurt verwacht hij niet; alle activiteiten vinden immers binnen plaats. Iedereen is welkom! In aansluiting hierop maakt een buurtbewoonster melding van ernstig wangedrag jegens haar en haar kinderen. Zij heeft, als alleenstaande

autochtone vrouw in de buurt tot een minderheid behorend, erg weinig respect van allochtone jongeren ervaren. De heer Jabri vindt dat een schokkend voorbeeld van hoe het niet moet. Na de vergadering neemt hij contact op met de betreffende spreekster.

Bruggen bouwen, dat is wat de moslimgemeenschap wil, zo legt een van de leden van het moskeebestuur uit. In reactie daarop merkt een van de aanwezigen op dat veel onvredegevoelens van omwonenden te maken hebben met de indruk dat het steeds maar om eenrichtingsverkeer vanaf autochtone zijde lijkt te gaan. Dat is de imam niet met de spreekster eens; "wij hebben respect voor ieders opvatting en willen dat graag uitdragen," zo zegt hij. Hij nodigt alle aanwezigen van harte uit om over onvredegevoelens eens in de moskee te komen praten. Hierover wordt even van gedachten gewisseld, waarop wordt afgesproken dat er bezoeken over en weer gebracht zullen gaan worden. Tevredenheid alom, want "we hebben een date!" Aanvullend hierop wijst een bezoeker, aanwezig namens de Raad van Kerken, erop dat de moslimgemeenschap is aangesloten bij die organisatie. Moslims en christenen hebben simpelweg belangstelling voor elkaars opvattingen en levenswijzen en willen daaraan samen op een goede en aansprekende manier vormgeven. Een lid van de wijkraad Brandenburg-West meent dat aan gevoelens van onbegrip vooral angst ten grondslag ligt – angst voor wat je niet kent. De spreekster vertelt als illustratie iets over haar eigen ervaringen; zij is Poolse van geboorte en heeft WO II meegemaakt. Pas lang daarna is zij geleidelijk gaan ervaren dat lang niet alle Duitsers en Russen slechte mensen zijn. Zo zullen wij moeten gaan zien dat niet alle Arabieren terroristen zijn. Dit vergt openheid en welwillendheid van beiden kanten, en dan kom je ergens; dan komen mensen tot elkaar. Angst is een heel slechte raadgever, aldus de spreekster.

In aansluiting op de gedachtenwisseling op de gekozen locatie merkt een bewoner van de Orionlaan dat de oude Laurentiuskerk (hoek Melkweg / Planetenbaan) een veel geschiktere locatie is voor een nieuwe moskee. Die plek had immers al een gewijde bestemming. Op deze suggestie reageren alle aanwezigen enthousiast. Volgens de heer Vreeswijk was bouwen op de plaats van de Laurentiuskerk geen optie; die grond was niet van de gemeente maar van het kerkbestuur, en dat besloot zelf om de grond aan een projectontwikkelaar te verkopen. Overigens zijn de grond en opstallen aan de Troelstraweg eigendom van de moslimgemeenschap. De gemeente zal de grond aan de Noorderkroon eveneens in eigendom verwerven. De bouw van de moskee geschiedt ook in hun opdracht en dus volledig voor hun rekening

(Bewoonster Steenbokplein). Heeft de heer El Bouayadi ergens anders in Nederland ook al een moskee gebouwd? Kunnen omwonenden eens een referentieproject van hem zien? De spreekster wil liever geen exotisch gebouw in de buurt hebben. De architect herhaalt hier die visie die hij ook al in zijn presentatie te kennen gaf: hij wil een Nederlandse moskee ontwerpen, een mooi, neutraal gebouw dat goed in de omgeving past maar wél als moskee herkenbaar is.

Vragen, specifiek aan de gemeente gesteld.

(Bewoonster Tweelingen). De locatie is niet geschikt voor zo'n mooi, nieuw gebouw. Er zijn veel betere, ruimere plekken in de gemeente denkbaar. Waarom heeft de gemeente deze plek gekozen? De heer El Bouayadi wijst erop dat het moskeebestuur en de gemeente in gezamenlijk overleg voor deze locatie hebben gekozen. Het totale terrein is ongeveer 3.000 m² groot en daarvan wordt 750 m² bebouwd; dat is ongeveer 25%. Zowel de gemeente als het moskeebestuur vinden dat een goede, ruime bouwlocatie. Het gebouw moet zich volgens milieuwetgeving op minimaal 34 meter afstand van het achterliggende spoor bevinden. Die vrije ruimte kan dus mooi benut worden als parkeerplaats.

(Bewoonster Tweelingen) Hoeveel parkeerplaatsen komen er? De heer Vreeswijk geeft aan dat de ontwikkelaar van het bouwplan zich – net als alle anderen – moet houden aan de gemeentelijke parkeernorm en dat men voor voldoende parkeerplaatsen op eigen terrein moet zorgen. Hoe groter het bouwoppervlak, hoe meer parkeerplaatsen; als het bouwplan daaraan niet voldoet, wordt het zonder meer afgekeurd.

(Bewoner Noorderkroon) Hoe wordt de privacy van omwonenden gewaarborgd? De gebedsdiensten op vrijdagen en de overige activiteiten zorgen voor veel toeloop in de buurt, wat

onrustig zal zijn voor de bewoners. Wat onderneemt het moskeebestuur tegen de overlast buiten de moskee?

Volgens een van de leden van vereniging Al-Andalus hebben de bezoekers van de huidige moskee (Troelstraweg) goed contact met de omwonenden. Moskeebezoekers die buiten staan, zijn meestal wat aan het napsen, of maken een praatje met de "buren." Hij verwacht dat de leefbaarheid van de toch al flink opgeknaptte buurt rond de Noorderkroon zal verbeteren met de komst van de moskee. Daar is echter tijd en welwillendheid voor nodig, van beide kanten. De heer Vreeswijk vult aan dat het moskeebestuur naar de mening van de gemeente goed en actief beleid voert om overlast voor de buurt zoveel mogelijk vóór te zijn. Dat zij daarin goed slagen bewijzen de cijfers: gedurende de 25 jaar dat de moskee aan de Troelstraweg is gevestigd, heeft de gemeente niet één enkele klacht uit die buurt ontvangen.

(Bewoonster Tweelingen). In het gebied rondom de Noorderkroon gebeurt al erg veel. Zo is er in de afgelopen 10 à 11 jaar een bedrijventerrein gekomen en een voetbalveld dat vooral op zomeravonden vaak voor veel geluidsoverlast zorgt. Binnenkort zal het scholeneiland klaar zijn. Hebben de bewoners niet al genoeg geïncasseerd? Moet nu het allerlaatste stukje groen ook nog uit de buurt verdwijnen? Wethouder Ditewig erkent dat er aan de ontwikkeling van een scholeneiland wordt gewerkt en dat de gemeente dat combineert met woningbouw omdat de vraag naar betaalbare woningen heel groot is. Nu is de ruimte om te bouwen niet oneindig; alle gemeenten moeten rekening houden met de door de provincie aangegeven *rode contour*; een grens waarbuiten niet mag worden gebouwd omdat de meeste gemeenten niet verder meer mogen uitdijen. Om tóch aan de woningbouwopgaven te kunnen voldoen, moeten gemeenten *inbreiden*, dat wil zeggen: bouwen op locaties binnen de stedelijke bebouwing. De wethouder is op de hoogte van de vele ontwikkelingen in de wijk rondom de Noorderkroon: een school, een bedrijventerrein en een moskee. Niet iedereen heeft belang bij die voorzieningen, maar er is nu eenmaal plaats voor nodig en soms moet de gemeente ervoor kiezen, gemeenschappelijk belang te laten voorgaan op individueel belang. De wethouder hoopt dat de buurtbewoners zien dat bestrijding van verpaupering van de buurt een positief gevolg is van al die ontwikkelingen; op die manier wil de gemeente inzetten op leefbaarheid en veiligheid. De wethouder verwacht dat de aanwezigheid van de moslimgemeenschap daaraan een positieve bijdrage zal leveren.

Het groen verdwijnt niet uit de buurt, aldus de wethouder, want de ruimte rondom de nieuwe moskee wordt in overleg met het moskeebestuur beplant. Zowel het moskeebestuur als de gemeente besteden daaraan veel aandacht, want de gemeente De Bilt wil immers het imago van *groene gemeente* hebben en dat ook in de regio uitstralen.

Sluiting

Voorlopig lijken de meest brandende vragen te zijn gesteld en beantwoord, zo constateert de voorzitter. Omwonenden kunnen met nog meer vragen echter altijd bij de moskee terecht. Het moskeebestuur en de architect nemen kennis van alle vragen en opmerkingen en zij krijgen ook het verslag van de avond toegezonden. In de komende tijd zal het moskeebestuur de bewoners van de Noorderkroon en omgeving goed op de hoogte houden van de stand van zaken en van de ontwikkelingen.

Hierna bedankt de voorzitter namens de gastheren – het moskeebestuur – alle aanwezigen voor hun komst en inbreng. Daarna sluit hij de informatieavond.